

A ruszinok első búcsúja Sajópálfalán

„Búcsújáró hely volt rég Sajópálfala, / Itt könnyezett két-száz éve a Szűz Mária. / Mária, Mária! Engedj kegyképedhez, / Drága Szűz Anya!” Ezzel a huszadik század elején keletkezett énekkel vonult az Istenszülőt köszöntő és tisztelő hívek sokasága az 1779-ben épült sajópálfalai görög katolikus templomba, a korábbi fatemplomból származó kegyképhez, amelyen 1717. január 6. és február 16. között az Istenszülő képének szemeiből véres könnyek hullottak.

A környező ruszin és magyarlakta településekről sok zarándok érkezett, hogy lelki vigasztalást és erőt merítsenek szorongatott napjaik megéléséhez. Az utóbbi három évtizedben a zarándoklat ismét fellendült, mert a templomban újra elhelyezték a hányatott sorsú kegyképet, s így a hívek sokasága ismét közelebb kerülhet az isteni kegyelem forrásához.

2012. szeptember első két napjában a 830 főt számláló kis borsodi falu temploma újra az elmélyült imádság és az elvégzett munkáért való hálaadás helyszíne lett. Szeptember 1-jén, szombaton délután itt tartotta meg az Országos Ruszin Önkormányzat (ORÖ) a soron következő, kihelyezett ülését. Ezt az eseményt ünnepi díszvendégként megtisztelte nagyméltóságú és főtisztelendő Dr. Orosz Atanáz, püspök exarcha, főtisztelendő Polgári László sajópálfalai espres-parókus, Gulybán Tibor felsőzsolcai parókus, kerületi esperes, valamint Fekete Zoltán sajópálfala polgármestere.

A közgyűlés bevezetőjében, Giricz Vera, az Országos Ruszin Önkormányzat elnöke köszöntötte a megjelenteket, beszélt az elválaszthatatlan ruszingörög katolikus közös sorsról, majd a püspök úrnak név szerint bemutatta a közgyűlés tagjait. Ezt követően az ORÖ intézményeinek első félévi beszámolóját hagyta jóvá a közgyűlés, és döntött az Ifjúsági Művészeti Ösztöndíj odaítéléséről. Döntés született a sajópálfalai kegytemplomnak ajándékozandó ruszin nemzeti zászlóról is. A tanácskozás végén – az elnök asszony kérésére – a püspök úr megáldotta a közgyűlés tagjait és munkáját.

Rövid beszélgetés után a templom harangjainak hívó szavára a közgyűlés tagjai vecsernye imádkozására a templomba mentek. A vecsernyét a püspök úr vezette, az ekténiák válaszait és a zsolttározást – melyek egyházi szláv nyelven hangzottak el – az Ungvári Papnevelő Intézet kispapjai énekelték. Sok évtized kihagyása után e templom falai között újra felhangzott az ősi hit megvallásának nyelvezete.

A kötetlen baráti beszélgetés a zarándokház ebédelőjében, vacsora közben folytatódott. Emberi sorsok, tragédiák, szomorú és örömteli emlékek, vallomások, megvalósult remények és hálaadások kerültek a felszínre. Püspök úr áldása után hamisíthatatlan sajópálfalai disznótoros vacsorában és a legszívélyesebb vendéglátásban volt részünk.

Vasárnap reggel a kelő nap ragyogásával, a kilenc órakor megszólaló harang szavával a reggeli istentisztelet, az utrenye kezdetével püspök atyánk kezdte a dicséret szolgálatát. A reggeli istentisztelet szintén kétnyelvű volt, aminek végén az Országos Ruszin Önkormányzat által ajándékozott zászló megáldására került sor. Ezek után Tircsi Richárd, az Emberi Erőforrások Minisztériuma Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság Nemzetiségi Főosztály, Nemzetiségi Kapcsolatok Osztályának osztályvezetője köszöntötte a résztvevőket.

Nagy tisztelettel és szeretettel köszöntök minden kedves résztvevőt ezen a szép ünnepen – mondta. – Megtiszteltetés számomra, hogy itt lehetek az *első Ruszin Búcsún*. Nagy örömmel tölt el, hogy vannak olyan rendezvények, amelyek találkozhatnak a régióban élő ruszinok. Olyan események, amelyek jó alkalmat teremtenek arra, hogy bemutassák kulturális értékeiket és egyúttal emlékezzenek saját nemzetiségi hagyományaikra. Fontosak ezek az összejövetelek, az évente rendszeresen ismétlődő ünnepek, amikor megállhatunk egy pillanatra és olyanokkal lehetünk együtt, akikkel közösek az értékeink, örömeink, a gyökereink, céljaink. Magyarország – emlékeztetett rá az osztályvezető úr – a múltban is az élet bármely területén mindig számíthatott a hazánkba települt ruszinokra és teheti ezt napjainkban is bármikor. A hazai ruszinság szoros egységet alkot, kifejezve ezzel is, hogy igazi élő, fejlődő, hasznos közösségként jelennek meg hazánk nemzetiségi palettáján.

A Kormány különleges értéknek tekint az ország több évszázadon átívelő sokszínűségére – emlékeztetett rá Tircsi Richárd. – A nemzetiségi kultúrák tudatos ápolása nemcsak nemzetközi kötelezettségvállalás, hanem hosszú távú nemzeti érdekünk is. Fontos, hogy a Magyarországon élő nemzetiségek megfelelő színvonalú intézményhálózattal és erős közösségekkel rendelkezzenek kulturális önazonosságuk megőrzése és erősítése érdekében.

Sajópálfala földesura a törökidőszak, a Rákóczi-szabadságharc után, amikor az ország a pusztulás szélén volt, ruszin telepéseket hívott be erre a területre. Nemcsak dolgos kezeket kapott, hanem mélyen hívó görög katolikus lelkeket is, és ennek a gyümölcse, amit ma látunk, akár ezen a településen, akár itt a templomban – állapította meg, majd így folytatta:

„Az első Ruszin Búcsú Sajópálfala település, de ugyanakkor az egész régió ünnepe. Olyan emberek találkozája, akik különleges értéket képviselnek, őriznek és adnak tovább a következő generációknak. Nagyon fontos, hogy a Magyarországon élő nemzetiségeknek élő közösségei legyenek. Amint látom, Sajópálfala is ilyen élő közösség. Ahogy járom az országot, nagyon sokszor szembesülök azzal, hogy

mit adott, mit adtak a magyarországi nemzetiségek az országnak. Az az élő és gyümölcsöt hozó közösség, amelyet itt is tapasztaltam, kívánom, hogy nagyon sokáig megmaradjon, és kívánom mindenkinek, hogy nagyon jól érezze magát ezen a helyen és ezen az ünnepségen!”

Nagy Lilla művészettörténész előadását hallgatva, megismerhettük a település történetét, a ruszinok betelepítésének okát, életük egyes eseményeit. Utalt a fatemplomra és annak megmaradt értékeire, kegytárgyaira, különösen a vérrel könnyező kegyképre. Előadásában bemutatta a templom és az ikonosztáz egyediségét, szépségét. A jelenlévők betekintést nyerhettek abba az egyedi, művészettörténeti ritkaságba, amit a tudományos világ is „Sajópálfalai irmológion” néven ismer, ami nem más, mint ebben a ruszin közösségben használt kántori, kézírásos, kottás énekeskönyv.

A délelőtt 11 órakor kezdődő ünnepi Szent Liturgia a két nap koronája és ékköve volt, melyet püspök atyánk vezetett s az alkalmat megtisztelő papság végzett, egyházi szláv és magyar nyelven. Az énekek a sajópálfalai hívek és az ungvári kispapok előadásában hangzottak el. A változatosan felcsendülő, lelket gyönyörködtető dallamok sok szemből a meghatottság, öröm és hálaadás könnyeit csalták ki. Püspök atyánk, Szent Máté evangéliumának felolvasott szakaszához kötötte a tanítását, mely a királyi menyegzőre való meghívásról szólt: mindannyian meghívottak vagyunk, magyarok, ruszinok és más nemzetiséghez tartozók. Az egyház

liturgiája a mennyei lakoma előképe. Az istentisztelet a templomot megkerülő körmenettel, az evangéliumok olvasásával és az éltetésekkel zárult.

A templomi szertartásokon résztvevők a továbbiakban a polgármesteri hivatal nagytermében, a gazdagon megterített ünnepi asztalnál találkoztak.

A ruszinok első, hagyományteremtő búcsúja megrendezésében való közreműködésért köszönetet mondunk püspök atyánknak, aki velünk volt ezen az ünnepen, az Országos Ruszin Önkormányzat elnökének és Képviselőtestületének, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területi Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat Képviselőtestületének, a Magyarországi Ruszinok/Ruténok Országos Szövetségének, a települési önkormányzatok képviselőtestületeinek, a Sajópálfalai Görög Katolikus Egyházközség parókusának és Képviselőtestületének, a Sajópálfalai Települési Önkormányzat Képviselőtestületének, Fekete Zoltán polgármester úrnak, a Sajópálfalai Ruszin Önkormányzat Képviselőtestületének és Fekete Edina elnöknek – a rendezvény háziasszonyának – valamint a többi kedves és jó szándékú közreműködőnek, résztvevőnek és támogatóknak.

Kérjük a Boldogságos Istenszülőt, hogy még számos éven át engedjen bennünket, ruszinokat, magyarokat és más nemzetiségieket is drága kegyképéhez járulni, ott ünnepelni és nála megpihenni.

Szónoczkya János Mihály

A sajópálfalai irmológionról

Kevesen tudják, hogy a magyarországi görög katolikus legregébbi kottás énekeskönyve *Sajópálfaláról* származik. A jelenleg az Egri Érseki Könyvtárban (T XVI.12 sz. alatt) őrzött kottás könyvben az 1755-ös dátum szerepel. Kézrel másolta azt Fekete (Fetko, Csarni) János kántor, Sajópálfalán. Minderről az énekeskönyv feljegyzései tanúskodnak. Egyedi és igényes művészi kivitelű maga a rajz, a festés is a lapokon, de ennél is nagyobb érték az a dallamvilág, amelyet tartalmaz. Megőrzi, és forrásaiban mutatja be azt a szláv dallamkincset, amely aztán a magyar nyelv hatására ugyan módosult, de – alapvonalait megőrizve – liturgikus énekeinkben ma is jelen van. A szakemberek a sajópálfalai énekeskönyvet (irmológiont) a magyar görög katolikus egyház mai dallamainak megértése, gyökereinek megtalálása szempontjából meghatározó jelentőségűnek tartják.

Miért olyan fontos egy kottás énekeskönyv? Azért, mert egyházunkban mind a mai napig csak a kánto-

rok használnak kottás könyvet. Egy-egy ilyen könyv előkerülése liturgikus énekeink gyökereit tárja föl. A magyarországi és Kárpátok-vidéki görög katolikus énekkultúra kialakulásában és ápolásában a legfontosabb szerep a galíciai s a kárpátaljai bazilita monostorokban szerkesztett, kézíratosán másolt, vagy nyomtatott énekeskönyveknek jutott.

Ezek közül a legfontosabb az 1700-ban Lembergben kiadott első nyomtatott egyházi kottás énekeskönyv az úgynevezett Lembergi irmológion. Ez a könyv kb. 100 évvel a breszt-litovszki unió (1596) és kb. 50 évvel az ungvári unió (1646) megkötése után készült. Kiadói, a lemergi Sztavropégion-kolostor zeneileg képzett bazilita atyái, akik a könyv előszavában a szertartásokon felhangzó énekléssel kapcsolatosan nagyon határozott, erőteljesen egysegésítő álláspontot képviselnek. Erre valószínűleg azért volt szükség, mert a galíciai és kárpátaljai területeken is egyre-másra létesültek azok az egyhá-

zi – rendtársaik által irányított – iskolák, melyekben a görög katolikus népesség által lakott területeken született gyermekek tanultak. A diákok elsajátíthatták az egyházuk által megkívánt vallásos életmódhoz kötődő mesterségeket (pl. ikonfestés, fafaragás, könyvmásolás-illusztrálás és nem utolsósorban a liturgikus éneklés irányítása).

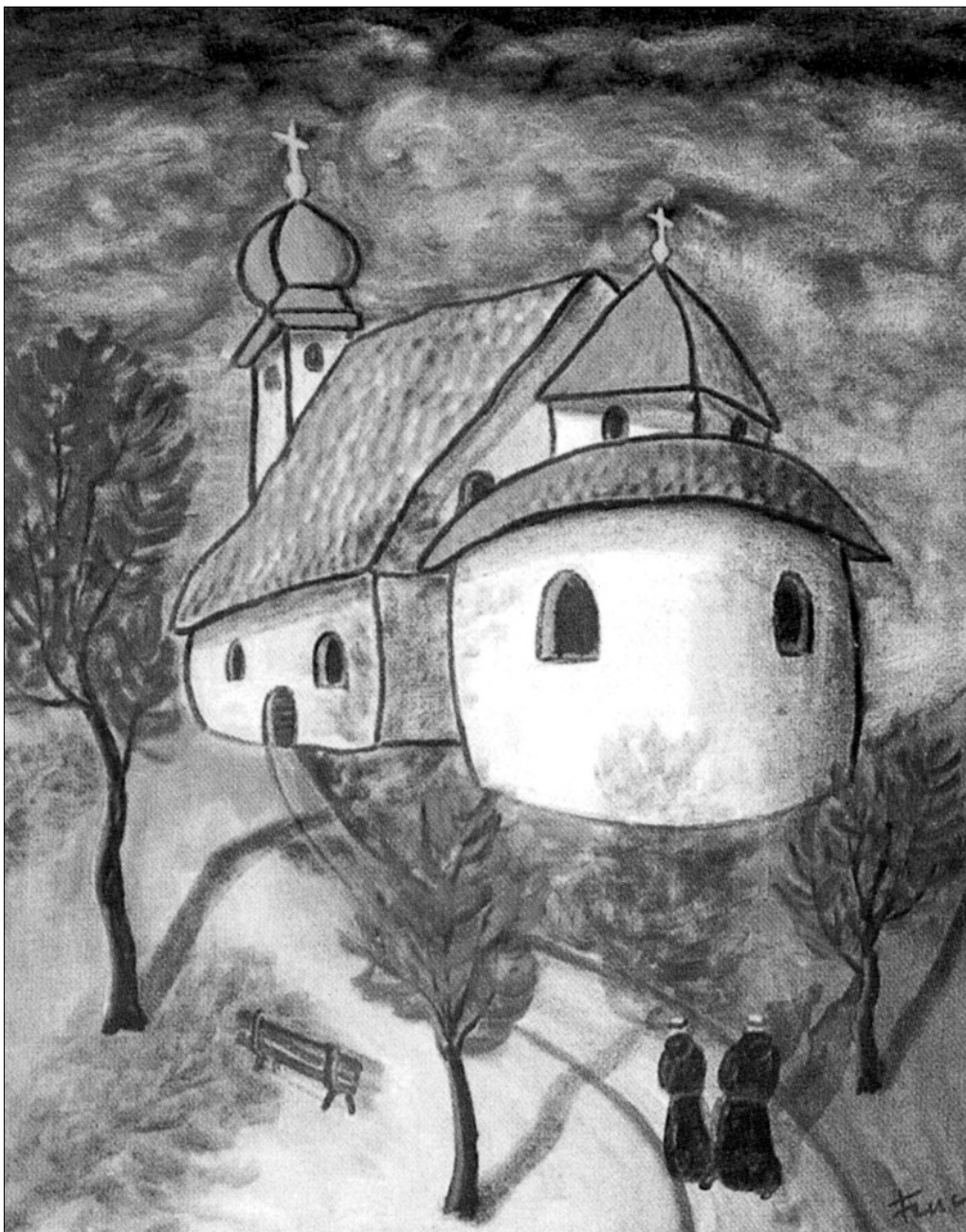
Ezek az iskolák nagyobb városokhoz és monostorokhoz kötődve fejtették ki oktató-nevelő munkájukat. A munkácsi püspökség területén 1686-ban tartott kánoni vizitáció adatai szerint az egyházközségek nagy részében már voltak kézzel írt liturgikus könyvek, melyeket a Galíciából hazatérő ifjak másoltak le a tanulmányaik során. 1750-ben *Olsavszky* Mihály püspök vizitációjának protokollumaiban is az 1686-ban rögzítettekkel megegyező megállapításokkal találkozhatunk.

Ezen könyvek közül számunkra az egyik legértékesebb forrás a Borsod megyei *Sajópálfalán* használt *Irmológion*. Lejegyzője, másolója Fekete (Fetko, Csarni) János feltehetőleg az említett monostori énekszövegek valamelyikében szerezhette műveltségét. A latin nyelvű bejegyzésekből egyértelműen látszik, hogy a könyv 1755-ben a Fekete család birtokában volt, keletkezése tehát 10-20 évvel korábbra tehető.

Legyünk büszkék őseinkre, énekeskönyvet író hitűkre, és őrizzük meg hagyományainkat, dallamainkat tisztán, eredeti tartalmukkal, életformáló lendületükkel!

Dr. Bubnó Tamás (*karnagy*)

Gratulálunk Dr. Bubnó Tamásnak, a március 15-én átvett Liszt Ferenc Díjához!

Fedinecz Atanáz: A gerényi rotonda (olaj, vászon, 80x60 cm)